

by se vládní systém změnil na rudozelenou koalici. Je pravda, že odchodem národní demokracie se zlepšily pracovní podmínky v koalici, protože tu nebylo strany, která jednání stěžovala ať z důvodů agitačních nebo proto, že byla obhájcem určitých zájmů bankovních.

Národní demokracie narazila na odpor ve vlastních řadách. Nejde tu jen o to, že průmysl není právě nadšen tím, že strana, která jeho zájmy zastupuje, odešla z vlády. Z klubu senátorů národně-demokratických vystoupil senátor Curkanovič z Podkarpat-ské Rusi, který dospěl k poznání, že zájmy svých voličů může hájiti dobře jen ve spolupráci s koalici. — Hlavně však vystoupil z národní demokracie posl. Hudec, představitel Národního sdružení dělnického. Svě vystoupení odůvodnil tím, že nesouhlasí s opoziční politikou národní demokracie, kterou vzhledem k finanční, hospodářské situaci považuje za neslučitelnou se státotvorností. Posl. Hudec vytýká národní demokracii, že její opozice proti devalvaci koruny se zvrhla ve stranickou kampaň, která má zakrýti ne-utěšené organizační poměry uvnitř strany a chce zlepšiti národně-demokratické vyhlídky pro blížící se parlamentní volby. Dále vytýká posl. Hudec — který si svůj mandát ponechal — že vzala autonomii Národnímu Sdružení dělnickému, od kterého žádá, aby stupňovalo svoji agitaci a své útočení proti stranám socialistickým.

Konrád Henlein hodlá svoje hnutí, sudetoněmeckou Heimatsfrontu, přetvořiti na politickou stranu. Henlein chtěl vytvořiti hnutí, které by stálo nad politickými stranami, a lákal svoje stoupence jednak voláním: pryč s politickými stranami, jednak hlásáním stavovské myšlenky, která jest s to překonati politické stranictví. Henlein dostal se na místa, která dříve ostře potíral. Potíral politické strany a sám si svoji stranu nyní zakládá, aby s ní vystoupil již při zemských volbách. I na malém příkladě Henleinově jest vidět, jak prázdné jest volání po stavovském řádu, v kterém našli zalíbení i někteří z českých politických stran.

*V. Gutwirth.*

## B. ZAHRANIČNÍ.

Prohlubování polsko-německého a rozladění československo-polského poměru. — Římská schůzka a středoevropský problém. — Mise Edenova a nejnovější stadium odzbrojovacího problému. — Nový vzestup Labour Party v Anglii. — Neklid ve Španělsku a rekonstrukce kabinetu Lerrouxova.

Že Polsko a Německo myslí to se svým novým přátelstvím vážně ukazuje se horlivou aktivitou, směřující jak k lepší úpravě vzájemného styku hospodářského, tak ku prohloubení a koordinaci vztahů kulturních a ideových. Chef polské propagační služby navštívil počátkem března Berlín za účelem jakési koordinace propagandy obou zemí navenek a soustavné výchovy vlastního veřejného mínění uvnitř obou států. Rovněž hospodářsky dospělo se aspoň k odstranění bývalých překážek vzájemného obchodu a k ukončení mnoholeté celní války. Polsko je, jak patrně, přesvědčeno, že se mu podařilo skutečně obrátiti orientaci německé politiky a německé expanse od svých hranic a chce za to Německu poskytnout plně náhrady přímo ostentativně budovaným a vyhlašovaným dobrým poměrem. Ponechává mu volnou ruku vůči Rakousku a, co je ještě horší, užívá samo také jakési volnosti na své jižní hranici přímo proti

nám, takže celá úleva na východě má jíti do značné míry na československé útraty. Zatím co desáté výročí neblahých bojů na Těšínsku z roku 1919 minulo klidně, použily nyní určité živly na Těšínsku a Krakovsku za vlasy přitážené příležitosti patnáctého výročí k organisování velikých projevů a rozdmýchování opravdového záští polského lidu proti Čechoslovákům. Byl to zejména projev starosty Polského Těšína dra. Michejdy, který vyvolal na naší straně hranice velmi nepříznivý ohlas. Polský tisk, pokud je ovlivňován nebo přímo redigován kruhy krakovskými, rozvířil úplnou kampaň pro polskou irredentu, jejíž zdar v širokých kruzích polské veřejnosti lze si vysvětliti právě jen tou atmosférou, kterou vyvolala polsko-německá smlouva. Je to ovšem klam, z něhož náladová část polské veřejnosti bude záhy vyvedena, a proto s naší strany dbalo se přísně, aby polemika nebyla vyhrocována a rány jítřeny. Polské „represálie“ za postižení několika agitátorů na Těšínsku přiostrřily však situaci do té míry, že důkladné vyjasnění stalo se naléhavé.

Praktického významu ovšem neklid na polsko-československé hranici nemá a v pozornosti mezinárodní se ani neuchytil, ježto současně poutala ji plně rychle se vyvíjející situace v Rakousku a zraní celého problému středoevropského. Zde dostalo se z iniciativy italské okamžitě náležité odpovědi německému tlaku na jih, který byl nepřímou ohlášeno právě likvidací německých nesnází na východě. Po upevnění režimu Dollfusova ve Vídni násilným potlačením vzpoury a organisace sociálně-demokratické zahájil ministerský předseda Mussolini velikou akci, směřující ku soustředění států podunajských k hospodářské spolupráci, která by přinesla této oblasti pod aegidou Italie zvelebení a zesílení, takže by se stala také odolnější proti německému pronikání. Tím dostalo by se speciálně Rakousku opory a pevného zakotvení, definitivně paralyzujícího nebezpečí Anschlusu na Německo. — V první chvíli po náhlém vídeňském převratu vynořila se řada fantastických pověstí a plánů, zabíhající až k ohlásování brzkého návratu Habsburků. Živnou půdou těchto pověstí byla jednak reakce, ovládnuvší vnitřní politiku rakouskou — vítězné živly protirevoluční mají silný nádech legitimistický — jednak mezinárodně-politická kombinace s užitečností restaurace rodu habsburského a případné obnovy jeho bývalé říše jako hráze proti německému přívalu. Záhy však se ukázalo, že ani uvnitř není otázka restaurace Habsburků tak aktuální, ani mezinárodně-politicky tak jasná. Spolkový kancléř dr. Dollfuss byl si dobře vědom, že tato věc daleko přesahuje rámec domácího opatření a kruhy legitimistické musily se tudíž spokojiti s pouhou vyhlídkou na odčinění „urážek a křivd“ vůči dynastii v prvních zákonech rakouské republiky, to jest s event. zrušením zákazu pobytu a zabavení jmění rodu habsburského. Nastolení Habsburků ve Vídni dotýkalo by se především Maďarska, kde oficiálně je zřízeno přímo jakési čekatelství, a tudíž není myslitelné, aby otázka restaurace řešila se jen na jednom místě. Panující režim v Maďarsku není však, jak známo, nikterak nakloněn legitimismu vůbec a aktuálnímu řešení návratu Habsburků zvláště. Rozhodujícím činitelem je tu však arci právě politika italská, a kombinace s Habsburky měla vyhlídku jen jako součást středoevropského plánu Mussoliniho. Ukázalo se však, že Duce nepomýšlí nikterak na obnovu dynastie a dvojhlavé monarchie, ježto perspektiva nového Rakousko-Uherska nebo dokonce velké federace podunajské pod jednotným panovníckým domem nemůže naprosto vyhovovat základním zájmům a konstantní politice Říma v této oblasti. Itálie byla jedinou velmocí, která důsledně usilovala o rozbití Rakousko-Uherska za války a

jejíž politika je založena od počátku na udržování labilní rovnováhy mezi jednotlivými národními státy podunajskými. Proto nápad s návratem Habsburků zanikl tak rychle jak vznikl. Vážnější obavy spojovaly se s jiným domnělým plánem italským, spojení Rakousko s Maďarskem pod italským vedením. Mussolinimu podkládal se plán vytvoření trojčlenného bloku, ať už jen hospodářského či také politického, který by byl určen vyvažovat jednak Malou dohodu, jednak čelit přímo Německu. Ale i zde se objevil italský státník mnohem opatrnější a kompromisu náchylnější. Svolal sice ministerské předsedy rakouského a maďarského ku společné poradě s ním do Říma na polovici měsíce března, zde však nebyl ujednáno žádný pakt, nýbrž podepsány pouze dva protokoly zcela volného rázu, směřující k utužení dosavadního poměru, ale zároveň už k vybudování širšího společenství středoevropského na podkladě usnesení konference ve Strese a starších návrhů Mussoliniových. Z tohoto společenství nemá býti vylučován nikdo, pokud je ochoten přistoupiti na zásadu respektování nezávislosti a práv ostatních. To znamená, že se vyžaduje potvrzení nezávislosti Rakouska a dané právní situace po stránce politické, po stránce hospodářské pak pouhé odbourání dosavadní přísné autarkie prostředkem vhodných bilaterálních smluv obchodních. Itálie sama chce zde dáti dobrý příklad podporováním vývozních možností produkce rakouské a maďarské, nečiní si však nárok na žádné zvláštní a privilegované postavení. To znamená, že spolupráce ostatních států, především Německa a Malé dohody, se hledí umožniti, nestaví se jim po žádné stránce nepřekonatelných překážek. Německo musilo by se ovšem vzdáti útoků na rakouskou nezávislost ať zevně či zevnitř, což však podle zaujetí Hitlerova stanoviska k vídeňským událostem není nikterak nemožné. Usilování o ovládnutí Rakouska cestou tak zv. pokojné penetrace, to jest vlivy morálními a kulturními a uplatňováním intenzivních styků hospodářských, nemohla by se klásti žádná překážka. V poměru k Malé dohodě nestaví se rovněž žádná bariéra, nýbrž naopak zlatý most. Revisní nároky Maďarska nekladou se nejen jako nějaká podmínka, nýbrž nejsou ani zmíněny, ledaže by se daly interpretovat do formulace „respektování práv“. Že tak je to opravdu míněno ukázal v zápětí velký projev Mussoliniho před fašistickými vůdci, shromážděnými v římské opeře. Byl to zřejmý ústupek, resp. kompenzace pro Maďary za sebezapření, uložené jim v protokolu samotném, a zejména za jejich politickou účast v protokolu, vyžadujícím respekt rakouské nezávislosti. Tato řeč svou otevřeností a svým vehementním tónem vyvolala silný dojem, za hranicemi ovšem nepříznivý, nejen pro opakování známých hesel revisionistických a kladného stanoviska k německému znovuvyzbrojení, nýbrž také ohlášením velké expanse italské ve Středozemním moři, Africe a Asii. Dlužno však vzíti v úvahu známou metodu Mussoliniho exaltovati italské masy dalekosáhlými cíly své politiky a při tom udržovati jemné nitky složité diplomatické akce na všechny strany. Přes římský projev zůstává tedy základem italské politiky pro aktuální situaci dobře promyšlená a umírněně formulovaná politika kooperace středoevropské za účelem zachování stavu, vytvořeného mírovými smlouvami, a omezení německé převahy, projevuující se silným tlakem v tomto směru. Proto také československý ministr zahraničních věcí dr. Beneš postavil se ve svém velkém projevu o rakouské otázce v zahraničních výborech Národního shromáždění dne 21. března zásadně kladně k tomuto programu a ohlásil již také nová slibná

obchodní jednání s Rakouskem a Maďarskem. Cesty Italie a Československa, resp. celé Malé dohody shodují se aspoň v tom bodě, o nějž právě jde, a není tudíž důvodů zdržovati se nebo odvracet se proto, že jinak tendence italské politiky, zejména pokud podporuje maďarské snahy revisionistické, není nám přízniva. Pokojná spolupráce všech podunajských států za účelem zlepšení hospodářských poměrů každého z nich a podepření samostatnosti jmenovitě rakouské je od počátku snahou československé politiky a ta může tudíž dnes jen vítati, že se stýká se snahou politiky italské, která v tomto směru nebyla vždy tak patrna. Mussolini nechtěl se zřejmě exponovat proti Německu — ale jen potud, pokud si mohl býti jist, že zájem Italie na zachování rakouské samostatnosti obstarávají účinně jiní. Jakmile však se ukázala toho potřeba, přijal sám iniciativu, vedení i odpovědnost, a pro nás nebudou tu směrodatné malicherné ohledy prestižní.

Problém odzbrojovací nebo přesněji řečeno problém snížení a omezení zbrojení vstoupil do konečného a rozhodného stadia. Tak zv. přímé vyjednávání, k němuž se mocnosti po uvážnutí prací v Ženevě následkem odchodu Německa z konference uchýlily, nevedlo k valným výsledkům. Stanoviska rozhodujících velmocí se jen vyhranila v přesných formulacích not, které byly vyměněny už během ledna. Německo setrvalo na svém požadavku neprodleného nového vyzbrojení armády o 300.000 mužů v presenčním stavu všemi tak zv. defenzivními zbraněmi, to jest zbraněmi, které během trvání první odzbrojovací konvence nebudou odstraněny. Vedle toho míní ovšem Německo podržeti si svoji neoficiální armádu úderných organizací hakenkrajclerských, prohlašujíc, že to je čistě nevojenský, pouze pro vnitropolitické účely určený, sbor. Za tím účelem navrhuje zřízení kontrolního systému, který by se o rázu německého zbrojení a také o rázu hitlerovských organizací mohl kdykoli přesvědčiti, musil by však býti stejně platný pro všechny státy a zahájen současně na všech místech. Naproti tomu Francie zůstává stejně rozhodná jako kdykoli dříve proti jakémukoli znovuo zbrojování Německa a žádá, aby nejprve zjistil se stav nynějšího německého zbrojení, o němž je známo, že se již značně odchýlilo od smluvního stavu. Tak zv. polovojenské útvary — bezpečnostní policie a hitlerovské úderné oddíly — třeba bráti spolu v úvahu, mluví-li se o armádě 300.000 mužů, poněvadž vojenská hodnota těchto těles je nepopíratelná. — Mezi těmito dvěma ostře proti sobě stojícími názory umísťují se kompromisně návrhy britský a italský. Anglie přeje si stůj co stůj zachrániti myšlenku snížení nebo aspoň omezení zbrojení, tedy sjednání obecně platné konvence, která by zabránila rozpoutání nových bezuzdných závodů ve zbrojení. Za tím účelem navrhuje povolení určitého, přesně vymezeného znovuvyzbrojení nové německé armády o 200 až 300.000 mužů, na druhé straně vyžaduje pak na Francii, aby zahájila ihned, aspoň sebe mírnější měrou, odbourávání své nejtěžší výzbroje. Anglie domnívá se, že tímto způsobem vyhoví oběma stranám a zachová jakousi regulaci zbrojení, ale je pochopitelné, že už ryze psychologicky současnost německého znovuvyzbrojování a francouzského odzbrojování bije do očí jako holá nemožnost. Po té stránce jeví se mnohem více reálně-politicky myšlený návrh italský, který nevyžaduje žádného odzbrojování států vysoko vyzbrojených, nýbrž žádá pouze zachování daného stavu, nezvyšování zbrojení, když mezitím povolí se Německu dosáhnouti určité kvoty proti smluvnímu stavu

versailleskému jen mírně zvýšené. — Za účelem přesného zjištění stanovisek a možností jejich sblížení vyslán byl do hlavních měst evropských ministr lord tajné pečeti Anthony Eden, který měl s francouzskými, německými a italskými státníky důvěrné hovory. Po jeho návratu shledal londýnský kabinet, že těžiště otázky spočívá opět jednou v tak zv. problému bezpečnostním. Řešení otázky odzbrojovací znamená na každý způsob zeslabení moci francouzské a sesílení moci německé. Tuto diferenci třeba nějak vyrovnat, a to nelze jinak, nežli sesílením bezpečnostních záruk poskytovaných státy, které jsou k hlavnímu sporu na evropském kontinentu jaksi neutrální, a to je především Anglií. Anglie odmítala sice vždycky vázati se na kontinentu dále nežli je stanoveno ve smlouvě locarnské, ale nelze popřít, že věc nabyla v poslední době značně jiné tvářnosti. Především nejde již tolik o teritoriální záruky pro francouzské východní spojení, když palčivá otázka koridoru a Horního Slezska byla aspoň zatím řešena přímou dohodou německo-polskou, a otázka rakouská řeší se rovněž na místě, jednak novou vládou v Rakousku, jednak akcí Mussoliniho ve střední Evropě. Dále sjednáním přesné odzbrojovací úmluvy přesunuje se problém záruk vůbec z oblasti teritoriální (hranice) na zachování úmluvy samotné, což znamená, že otázka nepředvídatelné budoucnosti, kterou Angličané vždy nadhazovali, odpadá a věc stává se čímsi docela konkrétním a jednoduchým. Na zachování odzbrojovací úmluvy mají svrchovaný zájem všechny strany ji podpisující stejnoměrně, a zde je také možno docela přesné konstatování provinění. Všechny obtíže s definicí útočnicka a provokovaného či nevyprovokovaného útoku tak rovněž odpadají. V anglickém veřejném mínění vytváří se tudíž silný proud pro převzetí docela určitých a účinných záruk se strany britské, a ministr zahraničních věcí sir John Simon sám v debatě v dolní sněmovně již možnost takového řešení naznačil. Vláda francouzská ve své odpovědi na notu Velké Britanie klade rovněž důraz na takovéto záruky provedení konvence na místo někdejších sankcí proti útočnickovi. Vláda britská vyzvala nyní Francii ku percisování svých požadavků v této věci a zdá se, že tím jsme se konečně dostali na schůdnou cestu k obecné konvenci o úpravě zbrojení a snad i ke skutečnému vážnému a postupnému snižování zbrojení.

Vnitropolitická situace v Anglii mění se také charakteristickým způsobem. Tak zvaná národní vláda MacDonalдова skládá se, jako kdysi národní vláda Lloyd Georgeova, v podstatě z poslanců strany konservativní a také členové liberální a národně-dělnické skupiny drženi jsou ve svých volebních okresech právě jen součinností přívrženců strany konservativní. Takovýto stav věcí je na delší dobu nezdravý a vede k rozporům uvnitř koalice samotné. Konservativci nechtějí se podřizovat hlediskům svých partnerů, kteří představují mocensky jen malé frakce, žijící tak říkajíc u nich v podnájmu. Naproti tomu jsou si tyto malé frakce zase dobře vědomy svojí nepostradatelnosti pro koalici, která chce představovat politiku národní, ne stranickou. Proto zůstává MacDonald stále v čele a sir John Simon (liberál) na jednom z nejvlivnějších míst kabinetu. Přiostrhující se problémy politiky vnitřní i zahraniční nedovolí však již patrně dlouho udržovati dosavadní nejistotu. Vládě podařilo se vlastně v podstatě už splniti úkol, pro nějž byla zvolena, to jest obnoviti finanční a hospodářskou situaci země, v kterémžto oboru nesporně dosáhla znamenitých výsledků. Anglická měna, ačkoliv nemá žádného vztahu ke zlatu, je dnes nejpevnější na celém světě a zaměstnanost v zemi stává se již poměrně zase normální. Naproti tomu poli-

tika mezinárodní vyvolává ostré rozpory, a také sociálně budí se již zase značná nespokojenost. Mezi jednotlivými složkami koalice a uvnitř konservativní strany samotné dochází ku srážkám mezi směry nacionalistickými a, možno-li zde užití toho slova, militaristickými a směry pacifistickými a více internacionálními. Při tom je tu ještě značný rozpor v konservativním táboře samotném mezi izolacionisty a přívrženci aliance s Francií. Vládě vytýká se malá iniciativnost a váhavost ze všech stran, i od těch, kteří by si přáli radikálnější nátlak na odzbrojení, i od těch, kteří zase fedrují snahu nenechat se předstihnout ve zbrojení ostatními. Za těchto okolností nepřekvapuje, že při doplňovacích volbách anebo nedávno při volbách do obecní rady londýnské nastupuje voličstvo vládní neochotně nebo rozdvojeně a labouristická opozice sbírá hlasy nespokojenců. Při doplňovacích volbách většinou ještě vládní kandidáti procházejí, ale jen těsným poměrem hlasů, kdežto při posledních volbách měli majority strhující. Do obecní rady londýnské volilo se však tentokrát úplně ve znamení Labour Party, a strana konservativní, která tu po celá desetiletí vládla neomezeně, octla se ve zřetelné menšině. Několik zbývajících liberálů úplně zmizelo. Labour Party agituje zejména hesly proti-militaristické propagandy, která je v Anglii vždycky populární, ale v Londýně pomohly jí také některé neobratnosti sociální politiky konservativců. Činiti závěry z těchto zjevů pro výsledek voleb do parlamentů, jež se očekávají pro dobu již dohlednou, bylo by arci dosti smělé, poněvadž k tomuto utkání mobilisovaly by jistě vládní strany své masy docela jinak, nežli nyní, kdy jejich posice nejsou ještě valně ohroženy. Tolik je však jisto, že opozice bude mít za sebou proud zcela jiné síly než tomu bylo dříve.

Ve Španělsku trvá neklid, vyvolaný posledními volbami, při nichž konservativci vzali odvetu za protimonarchistickou revoluci. Radikalismus liberální a socialistické strany, které se dostaly k vládě po vyhnání Alfonse XIII., vyvolal reakci v širokých vrstvách obyvatelstva, zejména venkovského, tato reakce však ještě naprosto nestačila k tomu, aby konservativní strany samy mohly ujmouti se vlády. Přenechaly ji měšťanskému středu, v zemi vede se však od té doby úporný zápas mezi krajní pravicí a levicí. Španělské dělnictvo zůstává obávanou revoluční silou, třebaže je rozděleno mezi živly sociálně-demokratické a anarcho-syndikalistické. Menšinová vláda Lerrouxova udržuje pořádek pevnou rukou, opírajíc se o silné sbory policejní, ale její situace je za daných okolností jak v parlamentě, tak v zemi velmi prekérní. Po demisi na počátku března bylo však nutno uchýliti se znovu jen k rekonstruovanému kabinetu Lerrouxovu, ježto situace stran konservativních nepřipouští zásadní změny jejich stanoviska.

*Dr. Rudolf Procházka.*

## LITERATURA.

■ JOSEF MACEK: ZÁPAS S OMYLEM A CHUDOBOU. Úvahy o hospodářství, socialismu a demokracii. Vyšlo ve sbírce „Úkoly dneška“, řada II., svazek 6. Nákladem Jana Laichtera v Praze 1933. Stran 206 za Kč 22.—.

Zápas s omylem a chudobou je tak starý jako kulturní lidstvo samo. Bere na sebe během společenského vývoje pouze různé formy, je veden s větší nebo menší intenzitou a s větším nebo menším úspěchem podle toho, jak lidé vedoucí a ovládaní dovedou střízlivě a nepředpojatě myslit a z daných skutečností odvozovat správné závěry, jež se